

עין משפט
נר מצוה

פב א מיי פ'צ מהלסת
מחלת ה' יד סמג עשין
זו טו"ע חו"מ ס' רעו

פב ב ג ד מיי פ"ח מהל'
ס' קח סעף 6:
זכיה ומתנה הלכה י ויא
סמג עשין פב טו"ע אה"ע
ס' קח סעף 6:
פב ה מיי פ"ד מהל'
מלה ויהי הלכה ד סמג
עשין דז טו"ע חו"מ ס'
פב סעף יג:

רבינו גרשום

כר' יוחנן בן ברוקה. דאמר כשאמר איש פלוני יירשני במקום שיש בת לא אומר כלום לבריו הח"ק וא"ד יוחנן אם על מי שראוי לירושם אם אותו פלוני שאמר יירשני במקום בת אם הוא ראוי לירושם אם לא היה לו בת כגון שהוא אחיו כיון דהיה יורשם שבאין לו בת וירושם נמי במקום בת הכי נמי כשאמר על תינוק בין הבנים והואל וראוי לירושם אותו תינוק הכי מצוי היה ליה כל נכסי דהתורה נתנה רשות לאב להנחיל לכל מי שירצה מבניו כהנצח: ור' יוחנן אמר אינו נאמן. כרבנן ח"ק דר' יוחנן בן ברוקה: מתקיף לה רבא. לדבריי דמורשתא איה הכי האו נאמן ואינו נאמן יירש ולא יירש מבניו לאי. כר' יהודה דאמר לעיל יכיר ייכירו לאחרים: כרבנן דאמרי בחר חזקה אלונין: הטול אשתו יורשה בין הבנים לבד מכתובתה נוטלת כאחד מן הבנים משום דמצי למיתן מתנה לדבריי דמורשתא איה הכי ובנכסיש שיש לו נכשיו. שהוא מוחזק בהן ונוטלת בהן כאחד מן הבנים הילדים לאחר מכן אבל מכל הנכסים הבאים לאחר מיכן אינה נוטלת לפי שאין אדם מקנה לבניו אשתו דבר שלא בא לעולם והכי נוטלת חלקה מבניו שירולו לאחר מיכן נשנן לה הבעל מתנה. משום דעם בניו ראשונים לחודיהו לא מציא להנשטן תנו לי חלק עם הבנים שה"י באותה שעה בלבד רחא בשעת ירושה יש עוד בנים אחרים שירושים אלא בעל כרחא אינה נוטלת חלק אלא באותן הנכסים שהיה בהן באותה שעה ופליגי להן בין כל הבנים ונוטלת חלק חלק כאחד מן הבנים. והיינו בבנים הבאין לאחר מיכן דאית להו אחים הרבה ואינה יכולה לומר איני רוצה שיהולקו אותן נכסים אלא לבנים שה"י לו באותה שעה ונוטלת אני כאחד מן הבנים לרבות חלקה אלא יחלקום בין כולם משום דכולהו יורשים הוו ונוטלת כאחד מהם באותן נכסים בלבד שהיו לו באותה שעה. אבל נכסים שבאו לו לאחר מיתן וירשין בנים ראשונים ואחרונים בלבד בשעת חזן ממנה: והעדים מעידים אותו שפרעו כולו. והואל מודה שהוא חזק מחצה לא אוליגין בתר מהדותיהו דעדים אלא (6) נשבע המלה שלא נפרע וגובה מחצה מנכסים בני חורין

משועבדים שמכר או שמשכן אחר שלוח לא מצי למיגבי משום דמצו למימר לקוחות אנן כי זבינן אעדים דמסחדי דפרע כולו מסכנין ולית לך גבן כלום. וזה הלל גדול ברין בכל אותו ענין שהיה רוצה לפטור את עצמו מן המלה כשתבעו במלוה שבעל פה באותו ענין עצמו שיהיה לחייבו המלוה בבישוי לו שטר חוב עליו כגון אם תובעו מלוה על פה וזה אמר אין לך בידי כלום דפטור אפי' משבועה דאין מודה לו כלום כך אחרי שכפר זה אם הוציא עליו שהוא חייב לו גובה ממנו אפי' בלא שבועה. ואם תבעו במלוה על פה וכפר במקצת והודה במקצת פורע לו מה שהודה ונשבע לו על מה שכפר כך כשכפר לו מקצת והוציא זה עליו שטר חוב שחייב לו וישבע המלוה על מה שכפר לו ונוטל על פה שכל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין נשבעו זה שהשטר בידי ונוטל. הלכך אמרין הכא נשבע המלוה וגובה ממחצה שכופר לו והואל והוציא עליו שטר. ואפי' לר' עקיבא דאמר בב"מ היכא דהוציא מלוה

קבץ:

נשבע וגובה מחצה מנכסים בני חורין.א נראה לר"י דלהכי נאמן בשבועה משום דחשיבא כמלוה על פה שהרי עדים מעידין שהשטר פרוע ואע"ג דלדבריו העדים פסולים שהרי מכמישם ואומר שחייב מחצה^ב מכל מקום שטר אינו מתקיים אלא ע"י הודאתו

והא קאמר דפרע מחצה ולא דמי למודה בשטר שכבשו שאין לרין לקיימו ואינו נאמן לומר פרעתי וגובה מנכסים משועבדים אף ע"ג דאינו מקיים אלא על פיו דהתם הוי שטר גמור דעדים החתומים על השטר כמי שנחקרה עדותן צב"ד אלא רבנן הוא דלצרכיהו קיום כי טעין צהדיא מוזיף אצל כשקיימו הוי שטר גמור ואין נאמן לומר פרעתי:

ואפי"ל רבי עקיבא דאמר משיב אברה הוי. אומר ה"ר יעקב דאורליינ"ש דלא גרס רבי עקיבא אלא רבי יעקב גרס ואין להאריך(ס):

אבל היכא דאיכא עדים אירתותי מירתת. תימה לר"י אמאי תלי טעמא משום מירתת צמה שיש עדים שירא שמא יכחישוהו האל רק שלא יסייעוהו אינו יכול לכפור הכל ולהטין פניו דאין אדם מעזי פניו צפני צעל חוצו לכפור הכל ויש לומר דכיון שהוא סבור שיצאו עדים לסייעו שהרי מציאן והגידו לו דעתן ומו ליכא עזות אם יכפור הכל ואי לאו שירא שמא יחזרו צהו ויכחישוהו היה לו מגו טוב אצל לפי שירא שיכחישוהו אין נוח לו לכפור הכל שלא יראה שקרן יותר מדאי אם יכחישוהו:

הלכתא כבב הני שמעתהא. וא"ת והא קיימא לן דהילך פטור כדפסק ר"ח צריש צבא מצינא (דף ד. וס) והכא פסקינן דנשבע וגובה מתנה והא קך שטרא כיון דקא מודה ציה הילך הוא ויש לומר דלא חשיב שטר הילך אלא שטר דגבי ציה ממשעבדי(ס): אי

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא

סיוצא דכולהו. שמואל ורצ ששת ורצ פפא דכולן הכשירו מיהא לעדות קרקע פיתח ונסתמא והכא קא פסיל כולהו עדיות מדהדר ותנא זה הכלל כל שמתלתו או סופו בפסלות פסול דהא מרשא שמעת מינה דאס סופו בפסלות פסול ולמה לי למהדר ולמתני צוה

הכלל אי לאו לאומי כל הכי: **האומר על תינוק צין הנניס נאמן.** לקמיה מפרש מאי אמר על אותו תינוק: **כרבי יוחנן בן זרוקס.** צמתניתין(ס) אס אמר על מי שראוי לירשנו דבריו קיימים ופסקינן לקמן(4) הלכתא כוותיה: **נאמן כר' יהודה.** ואע"ג דמוחזק לן צאחר שהוא צכור אפילו הכי אצ נאמן. והכי הלכתא דהא פסיק הכי לקמן דהלכתא צכילו כשלא רבי אצא ואמרין(קנט.) דלאפוקי(6) רבי יוחנן אצטריך למיפסק הלכתא כותיה דרבי אצא. וש"מ אס הוחזק אחד מן הצניס צצכורה צכוי האצ אף שלא אמר האצ כי צני צכורי הוא נוטל פי שניס שלא נחלקו רבי יהודה ומכמים אלא צמוחזק שאחר צכור ואמר אציו על המוחזק צפשוט שהוא צכור והתם אמר רבי יהודה נאמן האצ לצטל החזקה אצל אס לא אחר האצ על האחר שהוא צכור התם אפילו רבי יהודה מודה שהחזקה קיימת דאי לא תימא הכי הוה ליה לרבי יהודה למימר הכי רבי יהודה אומר כל צכור שלא הכירו אציו ואמר זה צכורי אינו נוטל פי שניס אלא מדלא תני הכי שמע מינה דלאמרין: **אינו נאמן כרבנן.** הואיל ומוחזק לן צאחר שהוא צכור: **האומר טטול אשתי כאחד מן הצניס.** וקצלה שנתצריא דלגלמן צפירקינ(ד) אי נמי לצר מכתובתה נתן לה חלק צנכסיו. וצשכיב מרע מיייר דדבריו כמתוצין וכמסורין אי נמי צצריא ועל ידי קנין: **וצנכסיס של עכשיו.** שאס נתרצו הנכסיס צשעת חלוקה אינה נוטלת כי אס צאזתן שהיו לו צשעת אומיה דאין אדם מקנה דבר שלא צא לעולם ואפילו לר' מאיר דאמר צא להקנותו אלא לדצר שהוא מוחזק צו והלכך הך אשה ידה על התחמונה דמסתמא לא נתן לה אלא נכסיס שהיו לו צאזתה שעה: **וצנניס הצאין לאחר מכן.** כלומר לא לפי צשצון הצניס שיש לו עכשיו לצד חתלות לאחר מותו ומטול חלק גדול אלא אף לפי צשצון כל הצניס של שעת חלוקה נתן לה. ונראה צצעיני דאפילו אס היה לו צניס מרציס ונתמעטו צציי האצ דשקלה חלק גדול כחצצון מיעוט הצניס הצאין לחלות צנכסי האצ לאחר מיתתו דהא טטול כאחד מכל הצניס קאמר ולשעת חלוקה איכיון דלפי חלוקה היא צעמא טטול לא שגא נתרצו ולא שגא נתמעטו דהא נוטלת אשתו כאחד מן הצניס קאמר רבי אצא: **ולום אמר פרעמי מחלל.** ומחלל אי חייב דהוה ליה מודה מקצת הטענה וישבע דמפרש לקמיה וכוון דמקמי דלסהידו העדים שפרע לו כלו הודה לו דלא הוה משיב אצדה: **והעדים מעידין.** אחר דהודה מחלל: **נשבע.** הלוה שפרע ויפטור מלשלם מחלל ומחלל ישלם לפי שכצר הודה דהודאת צעל דין שוה יותר מהעדאת עדים וגובה המלוה מחלל מנכסיס צני חורין שיש לו ללוה אצל לא ממשעבדי דיכלי לקוחות למימר אמתן קנוניא צעידתו אהדדי אגן אעדים סמכין דמסהדי דפרע הכל: פלוגתא דרבי עקיבא ורבי שמעון בן אלעזר צתחלת שניס אוחזין(צ"מ ד:) שטר שכמוצ צו סלעינן או דינריס מלוה אומר חמש ולוה אומר שלש רבי שמעון בן אלעזר אומר הואיל והודה מקצת הטענה ישבע רבי עקיבא אומר אינו אלא כמשיב אצדה ופטור משבועה דסלעינן לא משמע טפי משניס דתפסת מרצוה לא תפסת ויד צעל השטר על התחתונה ועל השלישי שהודה הוה משיב אצדה ותנן(גיטין מח:) המוצא מציאה לא ישבע מפני תקון העולם: **ואפילו לר' עקיבא דאמר.** התם משיב אצדה הוא צקלע השלישי דאי הוה צעי הוה אמר אינן אלא שניס דסלעינן דרי משמע וזהו משמע דרי עקיבא ורבי שמעון בן אלעזר צתחלת שניס אוחזין(צ"מ ד:) משום דקא מסייע ליה שטרא: **פני מילי.** דחשצינן ליה משיב אצדה היכא דליכא עדים כי התם שצדי מלוה לא ידעו אלא מה שכתבו דסלעינן כתצו סתם ופחות סלעיס שניס אצל היכא דחוצין לצסוף דאיכא עדים כאחד מהס איכא למימר דזה הלוה היה יודע שרצוין להעיד כאחד מהן ואירתת שלא יצאו לסייע למלוה ולפיכך הודה מחלל: **ודאי משיב אצדה הוי.** ואף על גצ דלא אמו עדים אלא צתר הודאתו. והך אתקפתא לא חיישינן לה דלגלמן(קנט.) **דרצ נחמן מאי.** דפליגי עליה גצי עצדים ואמר אין גוצין מן העצדים וקיימא לן(כמוצות יג.) כרצ נחמן צדיי וקשיא הלכתא אהלכתא: **אין גוצין מחנינן.** דברבי אצא: **ואלא הלכא לאפוקי מאי.** כיון דלא פליג פשיטא דהכי הלכתא: **אי**

אדם מקנה(קידושין סג:) הני מילי צמפרש אצל צסתמא אין אדם מעלה על דעתו דבר הראוי לו לצא להקנותו אלא לדצר שהוא מוחזק צו והלכך הך אשה ידה על התחמונה דמסתמא לא נתן לה אלא נכסיס שהיו לו צאזתה שעה: **וצנניס הצאין לאחר מכן.** כלומר לא לפי צשצון הצניס שיש לו עכשיו לצד חתלות לאחר מותו ומטול חלק גדול אלא אף לפי צשצון כל הצניס של שעת חלוקה נתן לה. ונראה צצעיני דאפילו אס היה לו צניס מרציס ונתמעטו צציי האצ דשקלה חלק גדול כחצצון מיעוט הצניס הצאין לחלות צנכסי האצ לאחר מיתתו דהא טטול כאחד מכל הצניס קאמר ולשעת חלוקה איכיון דלפי חלוקה היא צעמא טטול לא שגא נתרצו ולא שגא נתמעטו דהא נוטלת אשתו כאחד מן הצניס קאמר רבי אצא: **ולום אמר פרעמי מחלל.** ומחלל אי חייב דהוה ליה מודה מקצת הטענה וישבע דמפרש לקמיה וכוון דמקמי דלסהידו העדים שפרע לו כלו הודה לו דלא הוה משיב אצדה: **והעדים מעידין.** אחר דהודה מחלל: **נשבע.** הלוה שפרע ויפטור מלשלם מחלל ומחלל ישלם לפי שכצר הודה דהודאת צעל דין שוה יותר מהעדאת עדים וגובה המלוה מחלל מנכסיס צני חורין שיש לו ללוה אצל לא ממשעבדי דיכלי לקוחות למימר אמתן קנוניא צעידתו אהדדי אגן אעדים סמכין דמסהדי דפרע הכל: פלוגתא דרבי עקיבא ורבי שמעון בן אלעזר צתחלת שניס אוחזין(צ"מ ד:) שטר שכמוצ צו סלעינן או דינריס מלוה אומר חמש ולוה אומר שלש רבי שמעון בן אלעזר אומר הואיל והודה מקצת הטענה ישבע רבי עקיבא אומר אינו אלא כמשיב אצדה ופטור משבועה דסלעינן לא משמע טפי משניס דתפסת מרצוה לא תפסת ויד צעל השטר על התחתונה ועל השלישי שהודה הוה משיב אצדה ותנן(גיטין מח:) המוצא מציאה לא ישבע מפני תקון העולם: **ואפילו לר' עקיבא דאמר.** התם משיב אצדה הוא צקלע השלישי דאי הוה צעי הוה אמר אינן אלא שניס דסלעינן דרי משמע וזהו משמע דרי עקיבא ורבי שמעון בן אלעזר צתחלת שניס אוחזין(צ"מ ד:) משום דקא מסייע ליה שטרא: **פני מילי.** דחשצינן ליה משיב אצדה היכא דליכא עדים כי התם שצדי מלוה לא ידעו אלא מה שכתבו דסלעינן כתצו סתם ופחות סלעיס שניס אצל היכא דחוצין לצסוף דאיכא עדים כאחד מהס איכא למימר דזה הלוה היה יודע שרצוין להעיד כאחד מהן ואירתת שלא יצאו לסייע למלוה ולפיכך הודה מחלל: **ודאי משיב אצדה הוי.** ואף על גצ דלא אמו עדים אלא צתר הודאתו. והך אתקפתא לא חיישינן לה דלגלמן(קנט.) **דרצ נחמן מאי.** דפליגי עליה גצי עצדים ואמר אין גוצין מן העצדים וקיימא לן(כמוצות יג.) כרצ נחמן צדיי וקשיא הלכתא אהלכתא: **אין גוצין מחנינן.** דברבי אצא: **ואלא הלכא לאפוקי מאי.** כיון דלא פליג פשיטא דהכי הלכתא: **אי**

לוה אבל הכא דאיכא עדים על האי שטרא מירתת לוה מקמי עדים וחייש דלמא מסחדי עליה דלא פרעו כלל משום הכי קאמר לא פרעתי אלא מחצה ומודה במחצה הלכך לא הוי כמשיב אבידה אלא מודה במקצת הטענה הוי וחייב שבועה והואיל ויש שטר למלוה נשבע וגובה מחצה: מתקיף לה מר בר רב אשי. היכי מצית לחייבו שבועה על המלוה אדריבה אפי' לרבי שמעון בר פלוגתי(ד) דר' עקיבא דאמר מודה במקצת הטענה ישבע הני מילי היכא דליכא עדים גבי לוה דקא מסייעי בהדיה אבל דאיכא עדים דמסייעי בהדיה כי הכא בעדים מעידים אותו שפרע כולו ודאי הא דקאמר לא פרעתי אלא מחצה משיב אבידה הוי ופטור משבועה שנגנזו גבי מלוה אמאי נשבע וגובה מחצה הא ברין הוא דבלא שבועה יגבה: הלכתא בכל הני שמעתתא דאיידין לעיל כרשילא ליה רבה לר' יוסף בר חמא. הא דר"נ דאמר לעיל. אין גובין מתנינן וכן אמר רב נחמן. דיין מובהק הוה והלכתא כוותיה:

מסורת הש"ס

(א) [צ"מ ד: ד.] (5) [לקמן קלג.], (2) [סס.] (7) [דף קלב:]; (8) [נתי' מוס' צ"מ ד: ד"ה אין נשבעין הכ' ותוס' שמועת ד: ד"ה ר' עקיבא(1) ונתי' מוס' צ"מ ד: ד"ה ורצ ששת,

גליון הש"ס

גמרא א"ל אין גובין. עי' יבמות דף סו ע"ב מוס' ד"ה מעטים:

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה נאמן וכו' דלאפוקי מדרי' יוחנן:

מוסף רש"י

משיב אבידה הוי. מזהיה ליה לנחמן שמיס והשטר ממיינו, דכיון דלא פירש נכסיוס צצכריס שניס הוי, לקך לא הולכך לפרש דמעטו סלעיס שניס, וכיון דלאמר שלג משיב אצדה הוא, ומכמים פטורי אס משיב אבידה מן הסבועה. דמתן (נטיין מח:) המוצא מציאה לא ישבע וכו' (צ"ח ד:).

מוסף תוספות

א. הקשה הראב"ד ז"ל ולמה נאמן בשבועה והשטר שטר. רש"י.
ב. ינא: ואיכא למידוך דמצינן אס העדים האלו חשבינן ומוכחינן, ופסולין עליו מפני הכחשתו הא איכא שטרא והאך נפטר בשבועתו ואם אין העדים חשובים ומוכחשים ופסולים הא איכא עדים שפרע מחצה ולמה נשבע. רענ"א.

רבינו גרשום (המשך)

שטר על הלוה וכתוב ביה שטרע סתם מלוה אומר חמש הלויתו לו ולוה אומר שישל ר"ש אומר הואיל והודה במקצת הטענה דמודה עכשיו בסלע אחד יותר שהשטר ששעט בשטר כתב סלעיס סתם ושניס נמי ששעט סלעיס השטא דאמר שלש מודה במקצת הטענה וישבע על השטא ששטנו מלוה יותר ר' עקיבא אומר מאותו שליש שבוהה על העכתוב בשטר אינו אלא כמשיב אבידה ופטור מן השבועה על השטא הואיל דמצי פטר נפשיה משניס האי נמי דאמר לא פרעתי אלא מחצה כמשיב אבידה הוא וכיון דעדים מעידין שפרע כולו והיינו להיות פטור משבועה והואיל וזה פטר עצמו משבועה ברין הוא שהמלוה שמוציא עליו שטר צצריך לגבות בלא שבועה והואיל הלוה רוצה הוא לפטור את עצמו משבועה ומאי טעמא מחייב מלוה מודה שהוא חזק מחצה לא אוליגין בתר מהדותיהו דעדים אלא (6) נשבע המלה שלא נפרע וגובה מחצה מנכסים בני חורין משועבדים שמכר או שמשכן אחר שלוח לא מצי למיגבי משום דמצו למימר לקוחות אנן כי זבינן אעדים דמסחדי דפרע כולו מסכנין ולית לך גבן כלום. וזה הלל גדול ברין בכל אותו ענין שהיה רוצה לפטור את עצמו מן המלה כשתבעו במלוה שבעל פה באותו ענין עצמו שיהיה לחייבו המלוה בבישוי לו שטר חוב עליו כגון אם תובעו מלוה על פה זה אמר אין לך בידי כלום דפטור אפי' משבועה וכפר במקצת והודה במקצת פורע לו מה שהודה ונשבע לו על מה שכפר כך כשכפר לו מקצת והוציא זה עליו שטר חוב שחייב לו וישבע המלוה על מה שכפר לו ונוטל על פה שכל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין נשבעו זה שהשטר בידי ונוטל. הלכך אמרין הכא נשבע המלוה וגובה ממחצה שכופר לו והואל והוציא עליו שטר. ואפי' לר' עקיבא דאמר בב"מ היכא דהוציא מלוה

^[1] כל דרבי צינו כאלן לרין ציזור והכנה ובסוף התפסת ציוא ציזור לדבריו א"י"ה